

Lukmanym meniň / hekaýa

Category: Ertekiler, Hekaýalar, Kitapcy, Sözler, Türkmen dili
написано kitapcy | 21 январа, 2025

Lukmanym meniň / hekaýa LUKMANYM MENIŇ...

Aşgabada daňdan gelen otludan düşdüm. Tanyş-bilşim ýok. Dogry, obadaş oglanlarymyň okaýanlary bolmaly. Olaryň ýekesiniňem adresini almandyryn. Onsoň gös-göni oba hojalyk institutyna gidibermelidim. Sähel mahaldan okuw başlanýar. Ýatakhana edinmäge ýetişmedim. Muňa atam günäkär. Ýogsam, iki gün öňinçä gaýdyp kwartira gözlejekdim.

Bu gün şeýle boldy.

Düzden ýitig düýesini gözleýäniň biri ikindinara geldi-de, atama: «Seň tagmaly köşegiň birini Köne Madawyň suwunda gördüm. Gotur» – diýdi. Atamlarda gezemsoň, mal-garasyna göz-gulak bolýan men. Sagylýan düýelerden beýlesi, öri meýdanlarynda erkin gezýär. Goturasa, gurtlusa tapyp getirmeli, dermanlamaly. Şonuň üçin atam maňa täzeje

motosiklem äberipdi. Onuň düýeleriniň oba Sowetiniň mal ýazgysyndan birneme artýanlygynam aňýan. Näme üçindir, atam ony mendenem gizleýär. Ol: – oglum, o köşek, süýtli gök düýäniň neslinden. Indi gijä galdyň. Ertir irden git-de getir – diýdi.

Ýüzümi salladym. Ertirem gün dogmanka oýardy. Ol gallow adamdy.

Çaýymy göwünsiz içdim. Gurat motosiklimiň o taýyny, bu taýyny dürtgüledim. Gün guşluga bardy. Bir ýerde durup kanagat etmeýän atam ahyry:

– Wä, burnumdan duzly suw çäykadyň-aýt. Haçan barsaň bardyr şo okuw. Emma köşek öler – diýdi. Onsoň öýe girdi-de, bükütdi ýatyberdi. Bu onuň çyndan öýkeledigidi.

Alaçsyz ugradym. Ertirem hoşlaşyp, zordan günortan şähere gidýän awtobusa münmäge ýetişdim. Menem atamdan «arymy» goýbermedim. Gaýdýançam ýeňsämi tüňnerdip geçdim. O görgüli: – Ynha, oglum muny bejärin. Güýzüň ahyryna çenli etini täzeläp, her budy tokmak ýaly bolar. Sataryn. Saňa pul gerek bor-a – diýip, gaýta-gaýta aýtdy.

Her hal, atamyň özümi gowy görýänligimi bilýärim. Şonuň üçin, ugrajak bolanymda, gülüp hoşlaşdym.

..Sapak öýläne golaý gutardy. Çala-çula garbandym-da kwartira gözlegine çykdim. Baran gapym dilleşen ýaly «Ýer ýok» diýýä. Wah, atamyň eden zyýany! Irräk gelen bolsam, tapylardy.

Şeýdip ýörüşme, günüň ýaşanlygynam duýmandyryn. Indi birneme howsalamam artdy. Ýanymda puljagazym bar. Şäher ýer-ä bi.

Ýassynrak sekide oturan garynlak azerbaýjan ýaşulysyna «Bir gijelik myhman al» diýip özelenip ýalbardym. Gaýta:

– Aý, gardaş, başa düş, ýoh, ýoh – diýip siňekden goranýan şekilli elini hereketlendirdi.

Şu ýerde oba ýadyma düşdi. Tanamasaň-da islän gapyňy aç, gözüň içinde ornuň bardyr.

Gidibermedim. Eger-eger paşanok. Ind-ä howlular-da ýapyldy. Bokurdagym gurady. Teşnelik horlap başlad-ow. O ýan, bu ýan ylgaşladym. Gaz suw içilýäni tapdymam. Görsem, işlemeýän eken. Barybir stakan-da ýok. Näjüre boldaýt bi? Gel-gel Aşgabat ýaly owadan şäherde suw tapman, teşnelikden ejir çekmelimi? Köpdür weli, näbeletlik köşeyär-dä.

Birbada kwartira gözlegini unuttym. Ýene obany küýsedim: şumat haýsy öýe barsaň holodilnigiň buz ýaly goruny bererler. Ýygrylsaň, daş guýylara baraý. Bagly bedre ýa-da gowa gözüň

düşer. Hezil edinip içiber.

Birbada şäherden göwnüm geçip, ýuwendym. Asyl agzymyň içinde nem galmadyga meňzeýär.

Howa birden petişlendi. Asfaltyň howry ýüzüme urdy. Şäher asmanynyň çetinde bir bölejik ötegçi bulut görüldi. Edil çölde gezip ýören ýaly ýagys küýsedim. Dymklyk gelşi ýaly tiz sowuldy-da, baglaryň başy yrandy. Çakym dogry çykar, ýagys hökman ýagaýmaly. Obada-ha, şeýle bolanda ak ýagys az salymda suw-sil eder gidibererdi.

Şaggyldy hem-de ak ýagys! Teşnelikden halas etdiň! Şowuna düşse, ýylajyk daş ýaryp çykar. Çabga çay içim salymda diňdi. Süllümäý ezildim. Edil öň ýanjagazymda maşyn saklandy. Ondan ilki çaga düşdi-de, megerem howlularyna bolsa gerek, ylgamak isledi. Garşyda öwrümden zompa çykan taksi tormozyna basylansoň buruldy.

Men nähili towsanymy bilmän, çagany kakyp alyp, gapdala ýykyldym. Taksi geçip gitdi.

Ilki duran maşyndan düşen ýaş ata-ene ylgap geldiler. Gelip şobada goltugymdan çagasyny aldy. Ýigit söýget berip, meni galdyrdy.

Diňe tirsegim sypjyrylypdyr, başga bolan zat ýok.

– Sag boluň – Olaryň ikisem birden seslendi. Gelip çagasynyň elini galdyrdy: – Lukman daýa sag bol aýt.

Ýüz-gözünden gorky-ürki aýrylan garagolja çaga:

– Sag bol, daýy – diýdi. Ýatakhanamyň ýoklugy ýadyma düşüp, ejirli ýylgyrdym.

– Olar gapdaldaky howla yöneldiler... Baryp gapyny açdylar. Men häzirem ortada sömelip durdum. Onsoň bular öwrülip ýanyma geldiler. Ýigit habar gatdy:

– E-e..., siz bir ýeriňizi agyrtdyňyzmy?

– Juk. – Gysgaça jogapdan soň, göwünli-göwünsiz ädimläberdim. Jübütleriň biri-birine syrly seredişenlerini-de duýdum.

– Ýigit, saklan.

Şobada durdum.

– Şäherlimi?

– Juk.

– Hany onda, öýe baraly.

Ýaýdandym. Niçik bolýar-aýt bi? Öň mürehede zardyň, indem... Tapdyň, näziňi çekdirjek mahalyňy. Ondä nä? Bular ýagşylygymyň öwezini dolmak isleýä. Ýagşylyk edip ondan nämedir bir zadaa tamakin bolmak?! Aý ýok, adamkärçilige ýaraşanok bi.

Ysgynsyz seslendim:

– Sag boluň. – Gidiberdim. Ýigit ylgap öňüme geçdi.

– Ýör, ýygrylma. – Elimden tutup, gara çyny bilen açyk gapa çekdi. Şol gijeden başlap, öýüň garşysyndaky çaklaňja ýeke otagda ýaşaberdim. Lukman ikimiz has öwrenişdik. Ol ilki meniň oba endiklerime geňirgenip seretdi. Bir gün atamyňky ýaly, gysaryp çay içişimi görüp:

– Tagan kaka, syrkawladyňmy-aý sen?

– Juk.

– Onda nä... – Ol garaja gözlerini tegeledi: – Ýatyp çay içýäň? Men jakgyldap güldüm. Şobada ýadawlygym aýryldy. Dikeldim. Ýada bedräniň başyndan suw içişimi görüp seňrijegini ýygrydy.

– Hemmesini içdiň-maý, Tagan kaka?..

Bu endigimem goýdum. Şeýdip, Lukman meni terbiýeläberdi: Onuň kakasy Setdar inžener. Aşgabadyň gurluşyk edaralarynyň birinde işleýär. Ejesi Aýjeren kitaphanaçy. Rus dilinden kynçylyk çekýänligim üçin, ikisem elinden gelen kömegini gaýgyranoklar. Bir gezek ylmy sözüň ikisiniň manysyna düşüňmän geldim. Setdar kitap baryny daşyna üşürüp, daňa golaý uklap galypdyr. Muňa utandym. Köp sözleri Lukmanyň üsti bilen bilip başladym. Onuň rusça gepleýşine gözüm gidýär. Bir sapar Setdar:

– Tagan, Lukmana türkmen dilini öwredeweri. Asyl, bular ene dilini unudyp barýarlar – diýdi.

Lukman erteki diňlemegi halaýar. Bilýänje ertekilerimi aýdyp gutardym. Onsoň gazet-žurnalda okan hekaýalarymy «bir bar eken, bir ýok eken» diýip, başlaýaryn-da ertekä meňzedip aýdyberýärim. Batyr kirpijigiň ýylany ýeňşi hakynda atamdan eşiden birwagtky gürrüňimem aýtdym. Lukman:

– Tagan kaka, kirpi nähi-laý? – diýdi.

– Bileňokmy?

– Juk.

– Daşy tikenli, ýüzi süýrüräk haýwan-da.

– Oba gideňde getirip berermiň?

– Hökman, Lukman jan.

Günleriň geçenimem duýamok. Obamy? Indi käte ýadyma düşýär. Ol-da atam bolansoň öýdýän. Aý, atam-da mal bilendir-dä. Keşeri nätdikä? Bakýandyr öz-ä. Öýkeleýşi göz öňüme gelip ýylgyrýan. Köşeg-ä sagalypdy. Oňa içagyry degdi. Emen süýdi atam aýtmyşlaýyn, hut zähere dönýä. Ýüzjagazynyň peşwesi gaçdy, tüýi bozuldy, içi boşan gapjyga meňzedi. Atam oňa, däri-derman etdi. Bolmady. Janawer çökäýdi. Gözden ýitip

barýa. Ahyry atam sowujak suw bilen adama berilýän «tetraksiklin» içirdi. Içagyry tapba kesiläýdi. Atam wagtyhoş bolandaky gürleýşini etdi: «Atañda, oglum, opyt kändir».

Aralykda oba gidip geldim. Elbetdd, ýaşıge salyp kirpi-de getirdim. Lukmanyň deňi-duşlary görmäge geldiler.

Birden men derde sataşdym. Kalbymda pitne turdy. Ukym kemelip ugrady. Iýip-içmän azaldy. Muny aňan Setdar:

– Janyň beri sagmy? – diýip howsalaly sorady.

Gyzardym. Her hal baş atdym. Okuwa weli, göwünlije gidýärdim. O gyz... Ýazgül öz kursdaşymdy. Beýleki gyzlardan artykmaç owadanam dälidi. Orta boýly, akmeňiz, gara gözelek. Ýöne täsin ýylgyrmasy bar. Şo ýylgyryşlar ýüregimi ezýä. Bäh, bi söýgi günleriniň gysga hem-de eşretlidigini. Edil türkmen bahary ýaly! Gussalyja hem. Orta mekdepde matematikadan kynçylyk çekerdim. Gyz kalbyna barýan ýodajyk... ondanam çylşyrymly. Ýöne meniň bagtym çuwdi. Köp kösendiren Ýazgül bir gün pagyş-para eräýdi. Öň aýtdym-a, bagty çuwse, ýylajyk daş ýaryp çykar diýip. Dilim dagy öňküdenem süýjedi. Aýagymyň ýere ilýäninem bilemok. Ýelgamak-da! Setdardyr Aýjeren munam aňdylar. Keýpime şärik ýaly göründiler.

– Neresse köp saralyp gezdi. Uzak guwansyn – diýip, Aýjereniň adamsyna aýdanyny-da eşitdim.

Lukmanmy? Balalar bagyndan geldigi meniň ýanymdadyr. Käte uklabam galýar. Ertekiniň indi öz-özi dilime gelyär. Aý, how, mende ýazyjylyk ukyby dagy bar bolaýmasyn?..

Bu pikirimi biri aňşyran bolaýmasyn diýýän şekilli töweregime ýalt-ýult edýän. Öteräk geçäýdim öýdýän.

Basym üçünji kurs yzda galýar. Onsoň toý tutmagy maksat edinýän. Ýazgüli ýanyma getiräýjek. Setdar bilen Aýjeren bu ýagşy niýetimi goldadylar. Atama oba baranymda aýdaryn. Ýöne ynsan ömründe hoşnut günlerem çäkli eken. Bag ykbalyna çalymdaş. Ol ýazda gülleýär. Bu onuň ömrüniň iň gözəl çagy. Soň miwe berýär. Bu-da şeýle. Ýapraklar düşüp, ýalaňaç galýar. Hazan ýeli urýar... Dogry, bag ömri pasyllaýyn. Ýöne...

Dynç alyş günüdi. Setdar bilen Aýjeren şäher etegindäki tanyşlarynyň birine toýa gitdiler. Lukman o diýen göwnemedi, meniň ýanymda galdy. Ikindinara olaryň ýoluna göz dikip otyrdyk weli... Üç-dört sany adam ses etdi gaýdyberdi. Inim dyglady. Lukman boýnumdan gujaklady. Boljak iş bolupdyr. Olar awariýa düşüp, ýogalyppyrlar...

Ýedisi sowuldy. Öý çolardy. Ykbal Setdar bilen Aýjereni

çagalar öýüne getiripdir. Onsoň olaryň direnip duran dogan-garyndaşyna gözüm düşmedi.

Lukman öňküsi ýaly balalar bagyna gatnaýar. Sapakdan boşadygym şo ýana eňýän. Çay-nahar edinýäris. Ýörite türkmen ertekileri ýerleşdirilen kitaplary satyn aldym. Ilki özüm okap, ýatdan aýdyp berýän. Onuň öňküligi ýok. Ýüzjagazy salyk. Işdäsi kemeldi. Käte-käte ejirli ýylgyrýar. Özi welin uly adam ýaly. Gaýgysy içinde. Aglamyşlap ýörenok.

Kanikulda oba äkitdim. Şähere gaýdanymda bolmady. Indi düýpli mesele ýüze çykdy: ol birinji klasa barýardy. Jaýlarynam aldylar. Elbetde, başga kwartira tapdym. Onuň sapagy öň gutarýar. Indeg gerekdi. Nätmeli? Ýazgüle geňeş saldym. Ol:

– Çagalar öýüne tabşyr – diýdi.

A men muña göwünsizdim. Lukmany meni-de ýitirmek bagtyndan mahrum etmek islemeýärdim. Jahanda onuň menden başga kimi bar? Turmak islänimde Ýazgül:

– Toý edäýsek... soň keseki çagasyny eklemejekdigimi aýdýan. Ýa ondan geç, ýa-da menden...

Gulaklarym şaňlady. Galjak boldum. Başarmadym. Iki dyzymyň ysgyny gaçdy. Asyl, Ýazgülmikä şu sözleri diline alýan? Gaýtadan ser saldym. Şol. Ýöne ýüzi az-kem gyzarypdyr. Jogana sabysyz garaşýar. Gör, bi söýgi öwürümlerini. Şo sözleri... başga biri aýtsa, gaty gowy bolardy.

Ýazgülnüň ýanyndan niçik gaýdanymy bilemok. Daña çenli irkilmedim. Ahyry täze bir pikir kelläme geldi. Gaýybana ýa-da gijeki bölüme geçip bolmazmyka? Muny Ýazgüle sala saldym. Bu gezek ol geplemän galdy.

Giç öýlän weli, geläýdi. Syçrap turanymy bilmän galdym.

– Ýazgülüm, bilýäriň-ä, seniň geljegiňi! Bizi taşlamajagyňy... Sensiz bi jahany nädeýin? Durmuşym, didäm meniň.

Ol ýere bakdy, saçlarynyň çowuny oýnady, birdenem başyny galdyryp, merdemsilendi. Onuň agzyndan çykjak sözlere gözlerimi gyrpman garaşdym.

– Tagan, şo... başky pikirdedigimi aýtmaga geldim. Eger meni söýýän...

Özümi lampa aşak goýberdim. Ýazgülnüň haçan gidenligi hakydamda ýok. Bir görsem, Lukman saçjagazlaryny bulaşdyryp öňümde uklap galypdyr. Düşeginde ýatyrtdym.

Daň bilen dekanyň kabinetine girdim. Ýagdaýy düşündirdim. Ol-da:

– Çagalar öýüne tabşyr. Wessalam. Işi köpeldip ýörme – diýdi-

de öñündäki kagyzlara nazar aýlady.

Doňbagyr adam ekeni. Aý, mundan gaty görmelem däl. Meniň dünýäme iň ýakyn Ýazgül. Şolam...

Sapakdan soň öýe gelsem, Lukman horkuldap aglap ýatyr. Köp aglapdyr, ýüzi çişipdir, gözjagazlary-da çym-gyzyl.

– Kim göwnüňe degdi Lukman jan?

– Og... oglanlar... Seň beren şokoladyňy aljak boldular. Urdular.

Şobada ýumruklarym daş ýaly düwüldi:

– Tanaýaňmy olary?

Lukman baş atdy. Yzyna düşüberdi. Asyl olar daşda däl eken.

Goňşy çagalar. Ekabyrragyny tutdum:

– Lukmany nä urýaňyz?

– Uramyzok. Çypdyrýa.

– Ýalan sözleýäň. – Çalmak üçin elimi galdyranymdan zörlediberdi.

– Eh-eý, batyr näme ony urýaň? Eýesiz item ýog-a.

Alkymyma gelen murtlak pyýada ýakamdan ebşitläp tutdy. – Otuz ikiňi damagyňa dykaryn.

Güýjümiň asgynrakdygyny duýdum. Şobada bilinden tutup, aýagyndan çilşirdim. Hyklaşdyk duruberdik. Her hal bizi araladylar. Oňarmadym-ow. Ilki ata-enelerini görüp, gürleşmeli eken. Puşman edenimem şoldy, aýalyň biri:

– O ne iki dogup bir galanyňmy? Beýdip ýörşüňe, bir zadyň üstünden bararsyň. Ýöne indi çagama barmagyňy batyraýma. Çagalar öýüne ber-de, dyn-da ýetimçäni. – diýdi.

Ine, gürleşmeli diýýän ata-eneleriňem şular. Özümi dürsesem, Lukman elimden çekýär:

– Tagan kaka, ýör, gideli.

– Näme diýsene daýza, eger seň çagaňam şu oglana indi barmagyny degraýse, aklyk isleme.

Onsoň gaýdyberdik. Ertesi okuwa barmadym. Lukmanyň klas mugallymyny gördüm. Ony garawullap gezdim. Sapagy tamamlananda bileje gaýtdyk. Üç-dört günden soň, instituta bardym. Dekan çagyryýar diýdiler. Bardym.

– Eger indi sapakdan galsaň, instutut bilen hoşlaşarsyň.

Ýazgül öň sowuk-salarak salamlaşardy. Indi ony-da goýdy. Aňyrsyna bakýar gidiberýär. Beý, meniň edip ýörşümiň özi nädogry bolaýmasyn? Ýazgül, dekan, hatda nätanyş daýza-da Lukmany çagalar öýüne tabşyr diýýärler. Be, dogrudan hem...

Agşam Lukmanyň sapaklaryna taýynlanmagyna kömek etdim. Ol aýdylanlary tiz özleşdirýär. Göwnühoşja.

– Tagan kaka?..

– Aýdyber, Lukman jan.

– Ertir futbola gideris, hä?

– Hawa.

Kürtdürdim. Bu jogap özüme-de ynamsyz eşidildi. Ertir ony... futbola däl-de, çagalar öýüne eltdim. Şobada-da Ýazgüli gördüm:

– O çagany... Lukmany, çagalar öýüne tabşyrdym.

– Aý, ýog-a?

– Çynym.

– Syzýardym-a... – Ol özüne erk edip bilmän, elimden tutdy... – Meni taşlamajagyňy. – Begençden ýaña gözleri ýaşardy. – Toý sähedini özüň belläber.

Guş ýaly uçaýjak bolup gaýtdym. Bir gün geçirip, çagalar öýüne bardym. Sekide oturan ýogyn aýaldan soradym.

– Setdarowyň ýagdaýy niçik?

Ol oýnap ýören çagalaryň gyrasyna ümledi. Otaýda oýna goşulman oturan Lukmandy.

Terbiýeçi dillendi:

– Onuň akylyja gözleri bar. Ýöne gussaly. Özem düşbüje. Arman öwrenişok. Gijesi bilen samrady.

– Näme diýýä?

– Iki sözüniň biri Tagan kaka.

Ýüregim jigledi. Elendim. Agaja söýendim.

– Tagan kaka!..

Ýalpa gözlerim açyldy.

– Lukman jan – Oña garşy ylgadym. Gujaklap göterdim. – Lukman jan...

Bu uzak aýralykdan soňky duşuşyga meňzedi. Bokurdagym doldy. Lukman weli, birsyhly aglaýardy.

– Goý, Lukman jan, goý.

– Äkit meni, Tagan kaka.

Yzyna öwrüldim. Aýal gygyrды:

– Nirä?

– Öýmüze.

Geç, hatamy Lukmanym meniň...

© Annatagan NURGELDIÝEW. Hekaýalar